

Vedlegg til KR sak 20/16

Hørings sammendrag og kommentarer til enkeltpunkter i dåpsliturgien

I dette vedlegget til saksdokumentet med revidert liturgiforslag til Kirkerådets møte i juni 2016 gis en utfyllende presentasjon av høringen og kommentarer til enkeltheter i forslaget. Når dette leses kan det være tjenlig å ha foran seg den vedlagte sammenstillingen av høringsforslaget og det nye forslaget som fremmes for Kirkerådet.

1. Mottakelse til dåp

1.a: Treenighetshilsen: «I Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn.»

Noen høringsinstanser spør om det er nødvendig å innlede dåpshandlingen med disse ordene, når gudstjenesten allerede er innledet med denne eller en annen treenighetshilsen (*Oslo bispedømmeråd, NKTF*). Denne problemstillingen er det imidlertid tatt høyde for i Ordning for hovedgudstjeneste, hvor det i en rubrikk står at en skal velge et annet *inngangsord* enn denne treenighetshilsenen når det er dåp i gudstjenesten (side 2.6 i Gudstjeneste for Den norske kirke). Denne treenighetshilsenen bør brukes først og fremst til å innlede dåpshandlingen i gudstjenesten.

Norsk kvinnelig teologforening (NKTF) foreslår en ny formulering, ut fra ønsket om kjønnsinkluderende benevnelser på Gud: «I Gud vår Skapers, Jesus Kristus vår Frelsers og Den hellige ånds navn.»

Det teologiske Menighetsfakultet (MF) foreslår at en på dette sted også kan ta i bruk den utvidede treenighetshilsenen som finnes i hovedgudstjenesten: «I Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn: Vår skaper, frigjører og livgiver»:

MFs hovedsynspunkt er at den trinitariske formelen «I Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn», både pga. dåpsbefalingen i Matt 28, av hensyn til liturgisk tradisjon og av økumeniske hensyn, har en nødvendig plass i dåpsliturgien, særskilt i forbindelse med øsingen av vann. Samtidig mener MF, av hensyn til et mer inkluderende gudsspråk, at det i innledningsordene til dåpen bør være et alternativ å legge til formuleringen «vår skaper, frigjører og livgiver». I og med at dette er en mulighet i inngangsordene i hovedgudstjenesten, bør dette også være en mulighet her.»

MF foreslår *ikke* å bruke den utvidede treenighetshilsenen ved selve *overøsing*en, men kun i innledningen av dåpsliturgien. Ingen andre høringsinstanser har foreslått å åpne for den utvidede treenighetshilsenen i innledningsordene, men NFG sluttet seg til dette forslaget, av hensyn til kjønnsinkluderende språk og at denne hilsenen er innarbeidet i hovedgudstjenesten. Det kan imidlertid være god grunn til at en i dåpsliturgien utelukkende anvender den formulering som finnes i dåpsbefalingen i Matt 28, og ikke utvider dette økumeniske

dåpsformularet. Brukes den utvidede formuleringen i innledningsdelen, kan den lett også bli brukt ved korstegningen.

1.b Velkomstord: «I dag skal *NN/(antall)barn* bli døpt. I tillit og glede bringer vi *henne/ham/dem* til Kristus i den hellige dåp»

Disse to setningene var høringsforslagets velkomstord. Mange høringsinstanser påpeker at det er for prosaisk å nevne antallet på barn som skal døpes, og mener at dette eventuelt kan kunngjøres på annen måte. Dette er tatt til følge i det nye forslaget.

Men flere synes at det er sakssvarende å starte med ordene «I dag skal *NN/NN* bli døpt» og å fortsette med «Sammen bærer vi *henne/ham/dem* frem for Kristus i den hellige dåp» (*Preses, Agder og Telemark biskop*). Dermed får en sagt tydelig at dåpsfamilien og menigheten *sammen* bærer barna frem for Kristus. Et mulig forslag er derfor:

- a. «I dag skal *NN/NN* bli døpt. Sammen bærer vi *henne/ham/dem* frem for Kristus i den hellige dåp.»

Andre høringsinstanser vil ha en annen start og foreslår å sløyfe første setning og begynne med formuleringen fra 2011-liturgien: «Med takk og glede». Dette kommer i stedet for høringsforslagets ord «I tillit og glede», både fordi uttrykket «I tillit» krever et objekt og fordi preposisjonen til «glede» er vanligvis *med* og ikke *i*. Mange mener at «Med takk og glede» er en god formulering å starte med etter treenighetshilsenen. Det er derfor ikke grunn til å endre 2011-liturgien på dette punkt.

Derimot er det betydelig støtte for å endre 2011-ordlyden «tar menigheten i mot», for å nedtone menigheten som subjekt for dåpshandlingen (*Borg biskop m fl*), og fremheve at dåpsfamilien kommer med barnet. Ordet «bringer» ønsker noen å erstatte med ordet «bærer» eller, for å inkludere barn som selv går fram: «kommer med». Imidlertid er det en skjør balanse mellom å si «Med takk og glede», som primært må oppfattes som *menighetens* følelse, og «bærer», som entydig må bety *dåpsfamilien* som aktør. Ordet «bringe» kan bedre gi rom for begge som handlende. Når forslag 1.a ovenfor tar inn ordet «sammen», tydeliggjøres at både dåpsfølge og menigheten for øvrig «bringer» barna til dåp. Det er imidlertid vanskelig å kombinere «Med takk og glede» og «sammen» i én og samme setning. Men når en beholder ordene «frem for Kristus i den hellige dåp», slik forslag a. har, behøver en ikke ordet «sammen».

En kan imidlertid også velge å endre og forenkle denne formuleringen til «til *Gud* i den hellige dåp». Det er også den formulering som brukes i Den Augsburgske trosbekjennelsen, artikkel IX om dåpen («ved dåpen skal bli bragt til Gud»).

En annen mulig formulering blir altså følgende setning:

- b. «Med takk og glede bringer vi i dag *dette barnet/disse barna* til Gud i den hellige dåp.»

Flere høringsinstanser etterlyser en sterkere markering av fest og feiring, uten å komme med noe konkret forslag. *MF* foreslår imidlertid følgende formulering:

- c. «Vi er samlet til fest og glede. I dag skal *NN/dette barnet/disse barna* få del i dåpens gave. I tillit til Guds løfter bringer (ev. bærer) vi *henne/ham/dem* til Kristus i den hellige dåp.»

I en tidligere dåpsliturgihøring (2009) frarådet flere å bruke uttrykke «feire dåp», da feiring gjerne er noe som gjentas i livet. *MFs* forslag unngår dette uttrykket og knytter sammen ordene «fest, glede og gave», som de fleste vil forbinde med dåp. Dette forslaget er imidlertid det lengste av de tre. En kan også spørre om det vil fungere godt å erklære at «Vi er samlet til fest og glede». Setningen «I tillit til Guds løfter ...» er fin, men de fleste høringsinstanser foretrekker altså å si «Med takk og glede...».

Alternativ *b.* er foretrukket som innledende setning i forslaget til Kirkerådet.

1.c Joh 3,16.

Følgende spørsmål må avklares for hvordan en går videre i innledningsdelen:

1. Skal Joh 3,16 være med i innledningen? Høringen viser at dette spørsmålet må besvares uavhengig av hvilket av de tre alternative innledningene som høringsinstansene foretrekker.
2. Skal en først fremsi en erklæring om hva dåpen gir, eller gå rett over i en bønn for dem som skal døpes? Skal en eventuelt ha begge deler?

Til spørsmål 2 kan en si at de fleste foretrekker en *kombinasjon* av erklæring om dåpen og av bønn. *Nidaros biskop og bispedømmeråd* uttrykker det slik: «Liturgi er mer bønn og dialog enn forklaring og fortelling. Likevel er det i forhold til dåpen også viktig med liturgiske ledd som konstaterer sakramentets skapende kraft ved å si hva som skjer i dåpen.»

Et klart flertall i høringen ønsker å ha med Joh 3,16 i innledningen, slik høringsforslaget har. Det gjelder følgende høringsinstanser:

Tunsberg biskop og bispedømmeråd, Agder og Telemark biskop, Stavanger biskop og bispedømmeråd, Bjørgvin biskop, Møre biskop og bispedømmeråd, Nidaros biskop og bispedømmeråd, Sør-Hålogaland bispedømmeråd, Nord-Hålogaland biskop og Nord-Hålogaland bispedømmeråd.

Av andre høringsinstanser kan nevnes VID vitenskapelige høyskole, KUN, NLA Høgskolen,

I tillegg kommer Lommedalen menighet, Drøbak og Frogn menighet, Kråkstad menighet, Lom kyrkjelege råd, Råholt menighetsråd, sokneprest Jon-Geir Dittmann, Ramnes sokneprest, Tranby menighetsråd, Tangen menighet (Tunsberg), Norderhov og Tyristrand menigheter, Vågsbygd menighet, Farsund menighet, Skien menighet, Grim menighet, Vedavågen menighet, Strand menighet, Madlamark menighet, Høyland menighet, prosten i Vesthordland, soknepresten i Sogndal, Bergen domkirke menighet, Birkeland menighet, prestene i Åsane menighet, Landvik menighet, Førde kyrkjelyd, Ulstein sokn, Bolsøy menighet, Støren

menighetsråd, prosten i Nord-Innherad, prosten i Orkdal, prestene i Heimdal prosti, Rennebu menighet, Røros menighet, sokneprest i Steinkjer og Egge menigheter, Fauske menighet, Sandnessjøen menighet, Buksnes menighet, Øksnes menighet, Sokneprest i Gratangen, Skånland menighet, Lenvik menighet, Sør-Varanger menighetsråd, Alta menighetsråd, Målselv sokn og Asbjørn Hirsch.

Andre ønsker *ikke* å beholde Joh 3,16 i innledningen. Det gjelder:

Preses, Borg biskop, Hamar biskop, Hamar bispedømmeråd. Av andre høringsinstanser kan nevnes Teologisk fakultet, Praktisk-teologisk seminar, Det teologiske Menighetsfakultet, Presteforeningen, Norsk kvinnelig teologforening og IKO.

I tillegg kommer Frogner menighetsråd, Nordstrand sokn, Heggedal menighet, Torshov og Lilleborg sokn, Skøyen menighet, Paulus og Sofienberg menighetsråd, prosten i Vestre Aker, Strømmen menighet, Gressvik menighet, Rygge sokn og Ekholt sokn, Elverum menighet, Brummundal/Veldre menighetsråd, Vang menighetsråd (på Hamar), soknepresten i Geilo, Bugården menighetsråd, Seljord kyrkjelyd, soknepresten i Bønes, Borgund kyrkje, Hoeggen menighet, Bjerkvik menighet, Innstranden menighetsråd og Andreas Aarflot.

Noen høringsinstanser uttaler seg delt: Oslo bispedømmeråd vil «eventuelt» ha Joh 3,16 med og *Borg bispedømmeråd* ønsker at dette skal komme som en tredje skriftlesning, og ikke i innledningen. *Haugerud og Østre Aker menighet* og *Dypvåg menighet* er delt i spørsmålet.

I alt betyr dette at hele 61 høringsinstanser ønsker å beholde Joh 3,16 i dåpsliturgien, mens 32 høringsinstanser ikke ønsker å beholde dette ordet i dåpsliturgien. Et klart flertall av biskoper/ bispedømmeråd ønsker å beholde bibelordet (13 - 4), og et klart flertall av menigheter/prester (45 - 22), mens et flertall av høgskoler/andre instanser *ikke* ønsker å beholde det i dåpsliturgien (6 - 3).

Presteforeningen trekker fram følgende grunner til *ikke* å fremsi Joh 3,16:

Formuleringen «I dåpen får vi del i Jesu Kristi seier over ondskap, synd og død» er tydelig og trenger ikke en påfølgende bibelhenvisning. [...] Joh 3,16 er en viktig tekst for kirken, men ikke nødvendigvis ved dåpen. Som høringsdokumentet påpeker er bruken av Joh 3,16 i dåpssammenheng forholdsvis ny (1981). PF ønsker en liturgi som holder fram de sentrale dåpstekstene, og ønsker ikke at en innfører materiale ved siden av som kan avsvkke disse tekstenes betydning. Kirkerådet ønsker å inkludere Joh 3,16 av folkepedagogiske grunner og fordi teksten også brukes ved gravferd og derfor «kan ... ramme inn våre liv fra begynnelse til slutt». Til det siste er å si at 1. Pet 1,3 like gjerne kan ha denne funksjonen, og er antagelig en tekst med større umiddelbar gjenklang både ved dåp og gravferd.

MF mener at

bibelverset er problematisk fordi det indikerer, ved å plasseres i en dåpsteologisk sammenheng, at de som ikke døpes går fortapt. Dette er problematisk både fordi

fortapelsens mulighet ikke blir bearbeidet videre i liturgien og fordi Den norske kirke ikke har en lære om at udøpte går bort.

Også *Skøyen menighet* mener at

det er vanskelig å se at det folkepedagogiske ivaretas best ved bruk av bibelordet. For mange understreker bruken av bibelordet først og fremst fortapelsens mulighet og ikke den frelse som dåpen gir.

Rygge sokn og Ekholt sokn mener at «Joh 3,16 kan oppleves som ekskluderende og demper fokus av dåpen som feiring».

Andreas Aarflot «mener det var og er unødvendig å trekke frem Joh 3,16 her, hvor frelsesperspektivet er konsentrert om dåpens frelsende kraft». Han slutter seg til NFGs forslag, men flytter den dåpsforklarende setningen ut av bønningen og fram til innledningen, slik at hans forslag blir følgende korte innledning:

Med takk og glede bærer vi i dag [kommer vi i dag med] *NN/disse barna* til Kristus i den hellige dåp. I dåpen får vi del i Jesu Kristi seier over ondskap, synd og død.

La oss takke og be: Evige Gud, du som har skapt oss i ditt bilde, vi takker deg for *dette barnet/disse barna*. Vi ber deg: Omslutt *NN/henne/ham/dem* med din kjærlighet og ta *henne/ham/dem* inn i din kirke. Amen.

Stavanger biskop og bispedømmeråd støtter Kirkerådets forslag om å fremsi Joh 3,16 og viser til at

Kirkerådet ønsker å ha dette bibelordet med fortsatt. Det begrunnes folkepedagogisk, at det er viktig å ha med dette kjente bibelordet («Den lille bibel»), for å sette dåpen inn i en større frelseshistorisk sammenheng. De argumenteres også for å beholde Joh 3,16 i dåpsliturgien, siden verset også er med i gravferdsliturgien, og slik sett rammer inn livet fra begynnelse til slutt.

Møre biskop og bispedømmeråd savner begrepet «frelse» i dåpsliturgien og mener også at Joh 3,16 hører med i dåpsliturgien, men fremhever

at løsningen som er foreslått for å få dette til ved å endre NFGs forslag, ikke er god: NFGs forslag til dåpsforklaring i bønneform fungerer ikke på samme måte når den er splittet opp som når den er en helhet. Som deklamatorisk dåpsforklaring får setningen «I dåpen får vi del i Jesu Kristi seier over ondskap, synd og død» et dogmatisk preg når den står alene, og kan gi inntrykk av å forsøke en uttømmende dåpsforklaring som like fullt ikke åpner for hele bredden av frelsesforståelsen. Det virker også regimessig underlig å referere til skapelsen i Guds bilde rett etter at Joh 3,16 er sitert, og en bønn om å bli omsluttet av kjærlighet og tatt inn i Guds rike virker som en overflødig presisering i dåpsliturgien når den ikke er eksplisitt knyttet til dåpen. En ber derfor om at en med utgangspunkt i NFGs forslag arbeider ytterligere med en god måte å inkludere Joh 3,16 i dåpsliturgien på.

NLA Høgskolen mener at «innledningsdelen i høringsforslaget avsvækker dåpens nødvendighet, noe som forsterkes dersom NFGs forslag om å ta ut Joh 3,16 blir fulgt. Selv om dette ordet isolert sett ikke taler om dåpen, så er det en oppsummering av samtalen mellom Jesus og Nikodemus om dåpen».

Råholt menighetsråd «mener at Joh 3,16 bør inngå i de innledende ordene slik det er foreslått. Dette er et kjerneord som bør være med. I en av nabomenighetene praktiseres det at menigheten sier dette verset i kor. Dette kan være en valgmulighet». *Skien menighet* bruker også dette leddet «slik at menigheten fremsier det, ikke bare presten» og *Strand menighet* (Stavanger bispedømme) mener «det bør legges til rette for at bibelverset leses høyt av menigheten.»

Alta menighetsråd «mener det er viktig å ha med Joh 3,16». Også noen andre høringsinstanser presiserer dette, mens de fleste gir ikke noen særskilt begrunnelse for å beholde bibelordet i dåpsliturgien, men slutter seg til høringsforslaget, som har Joh 3,16 med.

Det er altså ulike meninger om Joh 3,16 bør fremsies i dåpsliturgien. Et betydelig flertall av høringsinstansene går inn for å beholde ordet, ikke minst blant bispedømmerådene. Det folkepedagogiske argumentet fremheves av mange, men også at det er behov for å sette dåpen inn i en større frelseshistorisk sammenheng, med sendelsen av Jesus til verden. Enkelte fremhever også at ordet bidrar til å fremheve dåpens nødvendighet, slik *Confessio Augustana* fremhever i artikkelen om dåpen, artikkel IX.

Om dåpen lærer de at den er nødvendig til frelse – at Guds nåde tilbys ved dåpen – og at man skal døpe barna, for at de ved dåpen skal blir brakt til Gud og tatt inn i hans nåde.

Samtidig fremhever flere at bibelordet må komme inn i liturgien på en bedre måte enn det foreliggende høringsforslaget gjør.

Mindretallet, som fraråder å ha dette bibelordet med, fremhever den kommunikasjonsutfordringen som ligger i å fremsi ordet «fortapt» innenfor en kort dåpsliturgi.

Dette må tas på alvor, og kan antakelig best løses i bønnen som følger umiddelbart etter Joh 3,16. En løsning med å endre bibelordets plassering i dåpsliturgien, og f.eks ta det inn som en tredje lesning etter Mk 10 og Matt 28, slik *Borg bispedømmeråd* foreslår, løser ikke dette, og vil dessuten gi en dårligere flyt i liturgien. Da er det bedre å utelate bibelordet og vise til at forsakelsen og trosbekjennelsen, som alltid fremsies i dåpsliturgien, setter dåpen inn i en frelseshistorisk sammenheng. Også 1 Pet 1,3, som avslutter dåpsliturgien, bidrar til dette.

Det teologiske fakultet, UiO reiser et spørsmål om rekkefølgen av skapelse og frelse i dåpsliturgien:

Barnet er Guds barn fra fødselen av, og blir motteke til dåpen fordi det er skapt av Gud og tilhører skapinga. Rekkjefølgja i ritualet må difor vere skapinga først, så frelsa. Denne rekkjefølgja er ikkje teologisk likegyldig. Vi finn ho i skapingsforteljinga: mennesket vart skapt – og Gud såg at det var godt. Det same er uttrykt i Grundtvigs

namngjetne sats: Menneske først og kristen så. Skapinga, det allmenne, må såleis vere utgangspunktet. Deretter kjem syndefallet som naudsynleggjer frelsa. I formuleringa i høyringsframlegget er det behovet for frelse som er det første som blir kommunisert. Det heiter mellom anna at vi i dåpen får del i Kristi seier over vondskap, synd og død. Denne «tunge» formuleringa blir forsterka gjennom Joh 3,16 som følgjer umiddelbart etterpå med vektlegging av fortapinga contra æveleg liv. Fakultetet meiner dette kommuniserer svært dårleg som formuleringar i samband med mottaking til dåp. Kontrasten er stor til dåpsfolket som i glede kjem til kyrkja med barnet for å feire livet og takke for livets store gåve. Skapinga, glede og livsfesten må kome først i ritualet. Fakultetet vil rå til at Joh 3,16 blir teken ut av dåpsritualet, i alle fall som del av mottakinga til dåp.

Skal en ta dette synspunktet konsekvent til følge, vil innledningen ikke si noe om hva dåpen gir, som ifølge en luthersk forståelse er at vi får del i *frelsen*. Høringen gir imidlertid bred støtte til noen formuleringer om hva dåpen gir bør være med i innledningen, men at også det skapelsesteologiske må få plass her, slik *TF* fremhever. Å finne denne balansen er et sentralt spørsmål i høringen.

Når et betydelig flertall av høringsinstanser ønsker å beholde Joh 3,16, legges dette til grunn for det reviderte forslaget. Da må anvendelsen av Joh 3,16 ses sammen med hele innledningsdelen. Ordene som sies *før* Joh 3,16, og den etterfølgende bønne bør bidra til å skape god sammenheng med Joh 3,16.

Særlig viktig er hva som kommer *etter* at Joh 3,16 er fremsagt som del av dåpsforklaringen. Høringsforslaget fortsetter her med en takk og bønn for barna, og høringen gir solid grunnlag for å videreføre en slik bønn. Ved at Joh 3,16 etterfølges av en bønn for barnet, blir dette ordet ikke stående så alene og uformidlet som det gjør i 2011-liturgien, hvor Joh 3,16 er det siste som sies i innledningsdelen. Bønnen «omslutt dem med din kjærlighet» utdyper også kjærlighetsmotivet i Joh 3,16.

1.d Den innledende dåpsforklaringen i forkant av Joh 3,16.

Høringsinstansene foreslår ulike korte dåpsforklaringer som sies før Joh 3,16:

Preses foreslår følgende dåpsforklaring med én skapelsesteologisk setning og én frelsteologisk setning (uten Joh 3,16) etter velkomstordene («Med takk og glede...») og før bønne:

Gud har gitt oss livet og skapt oss i sitt bilde til fellesskap med seg. I dåpen får vi del i Jesu Kristi seier over ondskap, synd og død.

Heggedal menighet foreslår følgende dåpsforklaring (uten Joh 3,16):

Gud har gitt oss livet og skapt oss til fellesskap med seg. Etter sitt ord og løfte tar Gud imot oss i dåpen og frelser oss fra synd og død.

Også *Norderhov og Tyrstrand menigheter (Tunsberg)* mener at «gleden over barnet skapt av Gud til fellesskap med seg skulle komme tydeligere fram». *Tunsberg biskop og bispedømmeråd* mener også at det er uheldig at forslaget har ført til en «nedbetoning av fellesskapsperspektivet.»

Agder og Telemark biskop foreslår følgende frelsesteologiske formulering:

«I dåpen frelser Gud oss fra synd og død og gir oss del i den seier Jesus vant ved sin død og oppstandelse.» - etterfulgt av Joh 3,16.

Hamar biskop - også *Hamar bispedømmeråd* og noen menigheter – ønsker en sterkere betoning at det skapelsesteologiske:

Innledningsdelen i Kirkerådets forslag vil være et tilbakesteg når det gjelder dåpen som livstolkning. Spesielt dette første punktet, mottakelse til dåp, må møte den livsfølelse som er knyttet til at et barn er født – og at vi kommer med barnet vårt til kirken. Momenter som hører med her er treenighetshilsen og kort velkomst som uttrykker takknemlighet og glede, fortellingen om Jesus og barna, og en tydelig takkebønn for barnet. Det er avgjørende at denne delen ikke svekkes, og at man holder fokus på barnet/dåpskandidaten som skapt i Guds bilde. Biskopen går inn for høringsforslag C, men uten Joh 3,16, slik NFG foreslo.

Høringsforslag C (2011-liturgien) har altså følgende dåpsforklaring, når Joh 3,16 er tatt bort:

Gud har gitt oss livet og skapt oss til fellesskap med seg. Etter sitt ord og løfte tar Gud imot oss i dåpen og frelser oss fra synd og død. Vi forenes med Jesus Kristus til et nytt liv, og innlemmes i den kristne kirke.

Det foreslås hermed å ta inn formuleringen fra 2011-liturgien om at «Gud tar imot oss i dåpen». I dåpsdebatten på Kirkemøtet i 2010 fremhevet mange at «Gud tar imot oss i dåpen» bør være det første som sies om dåpen. Denne formuleringen *kunne* settes sammen med den nye formuleringen i høringsforslaget:

får del i Jesus Kristi seier over ondskap, synd og død.

Her må det imidlertid presiseres at flere høringsinstanser mener at denne formuleringen ikke bør være plassert i innledningsdelen, men «hører hjemme ved korsmerket og eventuelt i bønnen ved døpefonten» (Gressvik menighet m fl), altså senere i dåpsliturgien. Selv om denne formuleringen *innholdsmessig* er mer inkluderende enn 2011-liturgiens innledende formulering «og frelser oss fra synd og død», gir formuleringen likevel et «tungt» preg på innledningsdelen med de tre negativt ladede ord etter hverandre: «ondskap, synd og død».

Denne «frelsheshistoriske» formuleringen kom inn i NFGs forslag som en *erstatning* for at Joh 3,16 ble tatt ut, og var fra NFGs side *ikke* ment å komme i tillegg til denne. Men i høringsforslaget var begge med. Når høringsresultatet nå tilsier at Joh 3,16 skal fremsies, må denne formuleringen vike til fordel for mer positivt ladede ord i innledningsdelen.

En kan her sammenlikne med 1981-liturgiens innledning, som innleder til bibelordet Joh 3,16 slik:

Menigheten skal i dag ta imot *dette barnet* i Guds hus. Ved dåpen vil Gud gi *ham* del i sin frelse og ta *ham* inn i sin kristne kirke. (For så høyt har Gud elsket verden...).

Det foreslås derfor å velge andre dåpsforklarende formuleringer enn høringsforslaget gir. Og disse ordene må bygge opp om Joh 3,16. Følgende formuleringer er tatt inn i forslaget som legges frem for Kirkerådet:

«I dåpen tar Gud imot oss og forener oss med den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus. (For så høyt har Gud elsket verden...»)

1.e Bønnen som bes etter Joh 3,16 er fremsagt

Flere høringsinstanser fremhever formuleringen «skapt oss til fellesskap med *seg*» fra 2011-liturgien. Denne formuleringen kan tas inn i *bønnen* som bes etter at Joh 3,16 er lest. Da endres den naturlig nok til «har skapt oss til fellesskap med *deg*», som klinger bedre. Formuleringen kunne – slik Preses foreslår - også kombineres med tanken om at vi er «skapt i Guds bilde», men det kan bli for overlesset å ha begge disse formuleringene med. I det nye forslaget legges «skapt oss til fellesskap med *deg*» inn i *bønnen* som kommer etter Joh 3,16.

Samtidig har høringsforslaget fått god tilslutning til den nye obligatoriske takkebønnen for barna, som er plassert helt tidlig i dåpsliturgien. Men i setningen «Vi takker deg for *dette barnet/disse barna* som du har gitt oss» foreslår flere å ta bort ordene «som du har gitt oss». De er overflødige og ordet «oss» er også tvetydige i denne sammenheng, skriver flere. Dette tas til følge, men endres slik at dåpsbarnas navn nevnes her i takkebønnen.

«Vi takker deg for *NN/ NN*».

Da blir imidlertid setningen veldig knapp og kan trenge en videre utdyping. En mulighet er da å legge inn en kort etterfølgende setning med formuleringen «*Hun/Han/De* er dyrebar(e) i dine øyne» - jfr Salme 72,14 og Jes 43,4. Dermed blir det tydelig at takken for barna ikke er menighetens takk for at menigheten får motta dem til dåp, eller får flere medlemmer, men en takk til Gud for det de allerede er som barn, skapt av Gud.

I tillegg foreslår *Strømmen menighet* å erstatte «ta inn i» («innlemmes») med «gi dem et hjem i din kirke (på jorden)» i *bønnen* for dem som skal døpes. Flere høringsinstanser fremhever også alternativ 2 i sluttbønnen hvor nettopp denne metaforen er brukt. Det foreslås derfor å avslutte takkebønnen med *bønnen* om at barna får «et hjem i din kirke». Det gir også et sterkere preg av forbønn for barnet enn uttrykket «ta inn i din kirke».

Flere påpeker at skapelsesperspektivet bør styrkes i denne *bønnen* (*bl a Ulstein sokn*, og «relasjonen til skaperverket» etterlyses i høringsforslaget (*Nord-Hålogaland biskop, Borg biskop, MF*). Dette er det fullt mulig å imøtekomme, og det behøver heller ikke stå i motsetning til at dåpen nettopp er fremhevet som en handling hvor vi bringer barna til Gud og hvor de forenes med Jesus Kristus.

En måte å styrke det skapelsesteologiske på, kunne være å ta inn formuleringen fra 2011-liturgien, som flere foreslår: «Gud har gitt oss livet». Dette er et sentralt skapelsesteologisk utsagn. Samtidig gir dette utelukkende et fokus på *mennesket*, og ikke på skaperverket. Det er i dag ønskelig å sette mennesket inn i sammenheng med naturen og alt liv. Det foreslås derfor å starte med følgende utsagn (som ikke er foreslått i høringsforslaget):

«Evige Gud, du som gir liv til alt som lever...»

Denne formuleringen kan også møte noe av den livsfølelsen mange har når et barn er kommet til verden. Så kan dette følges opp av de to andre skapelsesteologiske utsagnene om at Gud «har skapt oss til fellesskap med seg» og at barna/dåpskandidatene «... er dyrebare i dine øyne».

1.f Innledningsdelen i sin helhet

Ut fra dette foreslås følgende innledningsdel:

L: I Faderens og Sønnens og Den hellige Ånds navn.

Eller

L: I Faderens og Sønnens og Den hellige Ånds navn: Vår skaper, frigjørere og livgiver.

Ved dåp av barn:

Med takk og glede bringer vi i dag *NN/disse barna* til Gud i den hellige dåp. I dåpen tar Gud imot oss og forener oss med den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus.

Ved dåp av større barn, unge eller voksne:

Med takk og glede bringer vi i dag *NN/dere* til Gud i den hellige dåp. I dåpen tar Gud imot oss og forener oss med den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus.

L: «For så høyt har Gud elsket verden at han gav sin Sønn, den enbårne, for at hver den som tror på ham, ikke skal gå fortaapt, men ha evig liv.» **Joh 3,16**

Ved dåp av barn:

L: La oss takke og be:

L/ML: Evige Gud, du som gir liv til alt som lever og har skapt oss til fellesskap med deg: Vi takker deg for *NN/NN*. *Hun/Han/De* er dyrebar(e) i dine øyne. Omslutt *henne/ham/dem* med din kjærlighet og gi *henne/ham/dem* et hjem i din kirke. Amen.

Ved dåp av større barn, unge eller voksne:

L: La oss takke og be:

L/ML: Evige Gud, du som gir liv til alt som lever og har skapt oss til fellesskap med deg: Vi takker deg for *NN/NN* som i dag skal bli døpt. *Hun/Han/De* er dyrebar(e) i dine øyne. Omslutt *henne/ham/dem* med din kjærlighet og gi *henne/ham/dem* et hjem i din kirke. Amen.

2 Dåpssalme

Et stort flertall er enig i at dåpssalmen bør være et eget punkt i liturgien. *Oslo bispedømmeråd* vil imidlertid heller ha dåpssalmen kun som en rubrikk i starten, «slik at man også kan vurdere om dåpen skal begynne med en salme. Å ta salmen først etter innledningsordene skaper et uheldig avbrekk mellom innledning og handling.»

Dette anliggendet kan ivaretas ved å ta inn i rubrikken muligheten til å synge dåpssalmen i forkant av liturgien. Også *Dypvåg menighet* ønsker denne muligheten. Flere foreslår å ta inn en presisering om at dåpssalmen kan deles i to eller tre deler: «Flere av våre dåpssalmer er godt egnet til dette og vil være med på å forsterke dåpshandlingens dramaturgi på en god måte», skriver *Borg bispedømmeråd*.

Røros menighet skriver:

Dåpssalmen kan gjerne deles opp og synges dels under punkt 2 og dels etter punkt 8. I vår menighet bes Dagens bønn (kollektbønnen) like etter dåpen, ettersom dåpen er lagt etter Gloria. Når denne bønningen messes, fungerer det godt med en salme i forkant med tilhørende musikalsk bro/overgang. Enkelte av dåpssalmene har mange vers, noen ganger også med litt ulik tekstlig karakter der noen vers ser framover mot dåpen mens andre er mer tilbakeskuende eller henviser til dåpens realitet som allerede gjeldende. Dåpssalmen kan derfor med fordel ofte deles opp.

Også muligheten til instrumentalt innslag, og ikke bare korsang eller solosang på et sted en ikke synger dåpssalme, foreslås. Stor frihet til lokale valg i plassering av dåpssalme fremhever mange.

Rubrikken utvides derfor og endringene av høringsforslaget er her markert med fet skrift:

En dåpssalme synges enten her, **før 1 Mottakelse til dåp, før 4 Fadderansvaret** eller som avslutning på dåpshandlingen. **Dåpssalmen kan deles opp og synges på flere av disse stedene i dåpsliturgien.** Det kan også fremføres korsang, solosang **eller instrumentalmusikk** på ett av disse stedene.

3 Skriftlesning

3.a Rekkefølgen av lesningene

I forslaget som ble sendt på høring i 2015 fulgte de to skriftlesningene, Mk 10 (Jesus og barna) og Matt 28 (dåpsbefalingen) umiddelbart etter hverandre.

MF «bemerker at når takkebønnen for barnet er tatt ut mellom skriftlesningene, er det ikke lenger naturlig å lese barneevangeliet (Mark 10,13-16) før misjonsbefalingen (Matt 28,18-20). *MF* anbefaler derfor at rekkefølgen på lesningene bør være Matteus 28 før Markus 10, slik det var i 1981-liturgien.»

Kronologisk og logisk sett kan en si at Jesu befaling om dåp er grunnlaget for vår dåpspraksis, og at Mk 10 først i etterkant blir en fortelling om dåp. Mange dåpsliturgier som i dag har

begge fortellingene, leser derfor dåpsbefalingen før barneevangeliet, slik vi også hadde i dåpsliturgiene fra 1981 og fra 1920. I den svenske og i den finske kirke leses imidlertid barneevangeliet før misjonsbefalingen.

I høringen om dåpsliturgiforslaget fra 2008 fikk den nye plasseringen med å sette «barneevangeliet» (Mk 10) først, bred oppslutning. Mange argumenterte med at denne teksten ikke bare gjelder barn som blir døpt, men forteller hvordan mennesker i alle aldre kan «ta imot Guds rike». Det at Jesus «tok dem inntil seg» ble også et bilde på at dåp handler om mottakelse, at Gud tar imot oss i dåpen. En kan også her vise til at Mk 10 har lenger tradisjon i den lutherske kirke som del av dåpsliturgien, enn Matt 28 har.

Kun én høringsinstans foreslo at disse tekstene bytter plass. Det skyldes naturlig nok at dette spørsmålet ikke var tematisert i høringen. Imidlertid vedtok NFG etter høringen å la dåpsbefalingen komme før barneevangeliet. En begrunnelse var at dette er den logiske og naturlige rekkefølgen. Matt 28 forklarer hvorfor kirken praktiserer dåp.

Da dette ble endret i 2011-liturgien, bygget dette på at hovedavsnittet *Mottakelse til dåp* var den første av tre hoveddeler i dåpsliturgien. Til dette egnet Mk 10 seg godt som en første lesning, og denne ble etterfulgt av en takkebønn for barnet før Matt 28 ble lest. I det reviderte forslaget er denne hovedinndeling avløst av ulike enkeltledd, og da er det vel mer naturlig at ledd 3 Skriftlesning starter med dåpsbefalingen.

3.b Innledningsordene til Mark 10

MF anbefaler også å endre formuleringen i innledningen til lesningen av Mk 10 fra «åpner Guds rike for dem» til «gjør klart at Guds rike tilhører dem», og begrunner det med at nåværende formulering «ikke har støtte i bibellesningen».

Forskjellen mellom disse formuleringene *kan* muligens bli oppfattet slik at enten gir dåpen en *faktisk* mulighet til å tilhøre Guds rike – eller dåpen gir kun en *meddelelse* om at barn allerede tilhører Guds rike. Høringsforslaget lar imidlertid denne bibelteksten illustrere hvordan vi alle, barn og voksne, kan bli *frelst i dåpen* – noe som har god bibelsk begrunnelse i følge andre tekster, bl a Tit 3,5.

Det er mulig at endringen av det siste ordet i introduksjonen av Mk 10 i høringsforslaget - fra «oss» (barn og voksne) til «dem» (barna) – ikke får godt nok fram nettopp dette poenget, og at endringsforslaget må ses på den bakgrunn (se mer om dette nedenfor). Det vises også til uttalelsen fra Oslo bispedømmeråd nedenfor. Men slik denne bibelteksten inngår som en helt sentral teologisk tekst i dåpsliturgien, anbefales det *ikke* å endre høringsforslagets innledning i tråd med *MFs* forslag. En må legge til grunn at fortellingen ikke er i strid med det tradisjonelle lutherske synet om at barn både *trenger* dåp og har *adgang til* dåp. Endringsforslaget *kan* bli oppfattet som å rokke ved dette.

67 % av høringsinstansene er enige i endringen fra «oss» til «dem», mens 29 % ønsker å beholde «oss» i setningen: «La oss høre hvor vennlig Jesus tar imot barna og åpner Guds rike for dem.» *Oslo bispedømmeråd* foretrekker ordet «oss», fordi det «er et fellesskapsfremmende ord og henviser til at det er ved Jesu møte med barn at gudsriket blir åpnet for alle, samtidig.»

Bispedømmerådet foreslår eventuelt å stramme inn setningen, slik at den slutter med «åpner Guds rike» - og verken har med «for dem» eller «for oss».

Landvik menighet

opplever «oss» som en markant og tydelig markering av at dåpen har en fortsettelse utover den aktuelle dåpshandling. Dette er et lite, men godt bidrag til den voksenpedagogiske utfordring vi har i å forkynne dåpens betydning. Vi vil sterkt beklage dersom vi går tilbake til «dem».

Björgvin biskop mener at ordet «dem» knytter skriftordet fra Mark 10 tettere til dåpsbarna og dåpen, og at det er en vinning. *Frogner menighetsråd* er «enig i forslaget om «dem», det gir bedre språklig sammenheng».

Det foreslås å videreføre høringsforslaget med «åpner Guds rike for *dem*». Her kan en også vise til at i innledningen til forsakelsen og troen, foreslås det å si «som *vi* døpes til» og ikke «som vi døper *våre barn* til». Her ivaretas «oss».

3.c Innledningsordene til Matt 28:

Flere høringsinstanser har kommentert innledningsordene til lesningen av Matteus 28, 18-20. Flere foreslår å stryke «og troen» i innledningsordene til lesningen av Matt 28 (bl a *Borg biskop, Hamar biskop, Hamar bispedømmeråd*).

Elverum menighet fremhever at «Dette er ikke Jesu Kristi ord om troen, men om dåpen. Det er innledningen til dåpsbefalingen, ikke «trobefalingen». Trosbekjennelse kommer etterpå, med en egen innledning.»

Sør-Hålogaland bispedømmeråd mener at «tilføyelsen «og troen» kan skape den misforståelse at dåp og tro er forskjellige ting. I en luthersk forståelse av dåpen er det viktig å fastholde at dåp og tro dreier seg om det samme, i det tro er tillit til det som skjer i dåpen.» Bispedømmerådet foreslår derfor å videreføre formuleringen fra 1981-liturgien: «La oss høre vår Herre Jesu Kristi befaling om den hellige dåp». Også *Prestene i Åsane menighet* vil ha inn ordet «befaling».

Nord-Hålogaland biskop og *Nord-Hålogaland bispedømmeråd* mener at «I innledningsordene til Matt 28,18-20 sidestilles dåpen og troen som to ulike størrelser. Dette er uheldig ettersom dåpen og troen henger sammen på en dynamisk måte. Selve ansatsen fra innledningen fra 1981: «La oss høre vår Herre Jesu Kristi *ord* (1981:befaling) om den hellige dåp», kan videreføres.» Også *Borg bispedømmeråd* anbefaler å ta ut ordene «og tro» og begrunner det med at «I en luthersk forståelse er imidlertid troen tillit til den treenige Guds handling i dåpen».

Poenget med formuleringen «dåpen og troen» har vært å vise til at Matt 28 inneholder *oppdraget* «gjør alle folkeslag til disipler», ved å døpe dem og lære dem «å holde alt det jeg har befalt dere». Slik sett er det dekning for formuleringen «dåpen og troen». Imidlertid peker flere på at sammensetningen ikke formidler dette anliggendet, og skaper uklarhet om

forholdet mellom dåp og tro. Ettersom Matt 28 (Misjonsbefalingen) forekommer i en dåpsliturgi, hvor fokus er på dåpen, kan en følge endringsforslaget fra *Nord-Hålogaland biskop og bispedømmeråd* og si:

- a. La oss høre vår Herre Jesu Kristi ord om den hellige dåp:

Imidlertid kunne det være grunn til å tydeliggjøre et anliggende som flere savner i høringsforslaget, og som en har mistet ved at dåpspåminnelsen til menigheten i 2011-liturgien er falt bort («Kjære menighet ...» osv). I høringsforslaget er noe av dette anliggendet ivaretatt i den avsluttende dåpspåminnelsesbønnen i de tre bønnene i punkt 8. Høringen har imidlertid vist at dette ikke er en vellykket måte å ta dette anliggendet inn på. Mange påpeker at bønnene skifter karakter med denne dåpspåminnelsen, og at ordene ikke blir oppfattet som dåpspåminnelse (se kommentarene til punkt 8 Bønn og lovprisning).

Oslo bispedømmeråd skriver derfor at «To viktige aspekter er blitt borte i forslaget: dåpens oppdrag og innlemmelsen i den verdensvide kirken. OBDR oppfordrer til å finne naturlig form og sted for disse anliggender.»

Tunsberg biskop og bispedømmeråd påpeker også

at dåpspåminnesformuleringen fra 2011-liturgien nå er tatt ut og erstattet av et bønneledd, har både gjort dåpsliturgirollen overfor menigheten svakere, samt gjort at to viktige aspekter nå har forsvunnet fra liturgien: dåpens oppdrag og innlemmelsen i den verdensvide kirken. Dette synes vi er svært uheldig og lite ønskelig: Dette ser heller ikke ut til å være spesielt godt ivaretatt i de foreslåtte bønnene. Både fjerningen av dåpspåminnelsen og samt disse to aspektene, stemmer dårlig med intensjonene i revisjonene, som la vekt på å videreføre nyvinningene fra 2011-liturgien (...). En god løsning kan derfor f.eks. være en kortere dåpspåminnesformulering, som blir etterfulgt av en kort takke- og for-bønn». De foreslår å beholde 2011-formuleringen: «Gjennom dåpen setter Gud oss inn i sin verdensvide kirke og gir oss del i Jesu kall og oppdrag.»

Nå viser høringen at formuleringen «den verdensvide kirke» gjerne kan legges inn i ordene som sies ved presentasjonen/oppløftingen av de dømte (se kommentarene til punkt 6). Men hva med ordene om «dåpens kall og oppdrag»?

Alle organisasjonene i *SMM* har gitt en felles høringsuttalelse hvor de fremhever ønsket om å beholde formuleringen (litt revidert) fra 2011-liturgien:

Gjennom dåpen og troen setter Gud oss inn i sin verdensvide kirke og gir oss del i det kall og oppdrag Jesus gav sine disipler.

Dette er også i tråd med det økumeniske dokumentet *Baptism, Eucharist & Ministry*, som sier at dette bør være med i enhver dåpsliturgi.

En mulighet er at formulering om «dåpens kall og oppdrag» kunne tas inn igjen og plasseres etter lystenningen og bibelordet Joh 8,12. Men dette blir et nytt ledd i dåpsliturgien, slik det er i 2011-liturgien, og bør helst unngås.

En annen – og bedre - mulighet er å legge det inn som en kort introduksjon til lesningen av Matt 28. Da kan en ikke utelukkende fokusere på «kall og oppdrag», men må også fremheve det «løftet» Jesus gir oss i Matt 28. Følgende korte og enkle formulering ble foreslått for NFG etter høringen: «La oss høre kallet og løftet Jesus har gitt oss».

Dette vedtok NFG å endre til en lettere forståelig formulering: «La oss høre Jesu ord og befaling om den hellige dåp». Det er dette som foreslås for Kirkerådet.

Som skriftlesning «ved dåp for større barn, unge eller voksne» er det også satt inn et nytt alternativ, etter forslag fra *Haugerud og Østre Aker menighet*. Det er den sentrale dåpsteksten i Rom 6, 3 - 8.

4 Fadderansvaret

4.a Plasseringen av ordene til fadderne

Hele 87 % av høringsinstansene er enige i forslaget om å flytte fram «fadderformaning» til før Forsakelsen og troen. Det begrunnes først og fremst regimessig, fordi det gir en bedre flyt i dåpsliturgien, men også pedagogisk og teologisk. Noen viser til at det er «mer naturlig å love noe før enn etter, og dåpsliturgien blir ikke så baktung» eller at «Det kan være noe fint i at faddere, foreldre (og menighet) får høre formaning før de sier ja til at barnet skal bli døpt», mens «noen av oss mener at det er teologisk mer riktig å ha det etter dåpen. Dåpen er Guds handling og gis uten vår medvirkning» (*Torshov og Lilleborg menighet*).

Vang menighet (Hamar) anbefaler

ikke å flytte fadderformaning. Strukturen i 2011-liturgien understreker at dåpen er ikke en punktuell handling, fordi livet i dåpen og fadderhilsen/fadderformaning kommer som en tydelig følge av dåpen. Faddernes forpliktelse er da ikke en forutsetning for dåp, men en følge av dåp. Jfr La de små barn komme til meg, og hindre dem ikke.

Elverum menighet mener at «Fadderformaning» hører hjemme etter dåpen, og de regimessige utfordringer kan fin løses med dette som utgangspunkt».

Borg biskop mener derimot at

Det er flere grunner til at dette er en god løsning, først og fremst av dramaturgisk art. At fadderformaning nå foreslås flyttet tilbake til den plasseringen den hadde i 1981-liturgien, vil fremheve selve dåpshandlingen som liturgiens klimaks. Videre vil det på den ene siden bedre dramaturgien at forpliktelsen leses før foreldre og faddere svarer «ja» ved døpefonten. På den annen side kan man risikere å utydeliggjøre forståelsen av

dåpen som Guds nådige handling, hvis dette forstås dithen at foreldres og fadderes «ja» er en forutsetning for at dåpen for at dåpen kan finne sted. Borg biskop mener imidlertid at det er et vesentlig poeng at hele den gudstjenestefeirende menighet reiser seg etter fadderformaning, og står sammen med foreldre og faddere i fremsigelsen av forsakelsen og troen. Dette fungerer godt både som en slags «moralsk støtte» til foreldre og faddere, og en symbolhandling om at lokalkirken og alle dømte står sammen med foreldre og faddere i dåpens forpliktelse.

Björgvin biskop mener at

Fadderformaning bør komme foran selve dåpshandlingen både av teologiske (fadderformaningens innhold rommer forutsetningen for dåp) og dramaturgiske (foreldre og faddere reiser seg bare én gang) grunner. Utformingen av fadderformaning i høringsforslaget og 2011-liturgien får klarere fram at det kristne livet rommer et dynamisk vekstperspektiv.

Agder og Telemark biskop «støtter forslaget om å flytte fadderformaning fram før forsakelsen og troen. Både teologisk og regimessig er det positivt å lukke fadderne inn i den hellige handlingen før forsakelsen og troen bekjennes.»

VID skriver at «hvis en ønsker å styrke faddernes forpliktelse ytterligere, kunne en overveie å stille også fadderne det spørsmålet som nå stilles dåpskandidaten ved voksendåp («Vil du sammen med denne menigheten bekjenne...»)).»

MF viser til at dagens ordning «fungerer dårlig dramaturgisk sammenliknet med rekkefølgen i 1981-liturgien. MFs hovedsynspunkt er også at det er liten fare for at plasseringen foran trosbekjennelsen gjør at formaning fremstår som betingelse for Guds nåde».

NKTF «mener at dette er god regi at en fadderhilsen kommer før selve dåpen. Det er også mer logisk at fadderne svarer ja til ansvaret de påtar seg før dåpen skjer, enn etter at det har skjedd.»

Høringen bekrefter altså den foreslåtte plassering av «fadderformaning».

4.b Hva skal «fadderformaning» kalles?

Enkelte høringsinstanser har reagert på overskriften til «fadderformaning», som i høringsforslaget var den samme som i 1981-liturgien, altså «Dåpens forpliktelse». I 2011-liturgien har dette leddet ikke noe eget navn, men inngår som del i hovedavsnittet «Livet i dåpen».

Presteforeningen foreslår overskriften «Vårt (felles) ansvar» - eller «Faddertilale», slik det heter i den danske dåpsliturgien. *MF* «anbefaler at overskriften «dåpens forpliktelse» endres slik at overskriften samsvarer bedre med selve teksten». *IKO* «ser det som positivt at en har innført overskriften «forpliktelse», som understreker at dette er en oppgave foreldre, faddere og menighet i fellesskap tar på seg, sammen med hele kirken.»

I omtalen av dette leddet i dåpsliturgien bruker de aller fleste høringsinstansene det innarbeidede ordet «fadderformaning» - med eller uten anførselstegn. Kanskje kunne en da like gjerne beholde dette pregnante ordet og kalle det «Fadderformaning»? , som også sier hva slags tekst dette er?

NFG foretrakk imidlertid ordet «Fadderansvaret», fordi det kommuniserer bedre, og det er dette ordet som foreslås for Kirkerådet som overskrift på ledd 4 i liturgien.

4.c Ordlyden i punkt 4: Fadderansvaret

MF og noen andre høringsinstanser foreslår å endre innledningen fra «Dere **skal være** vitner om at *NN/disse er døpt* med den kristne dåp» til «Dere **er** i dag vitner om at *NN/dette barnet/disse barna blir døpt* med den kristne dåp». Dette er ment som en språklig forenkling. Men siden fadderne pålegges en vitnefunksjon, kreves det her en mer presis formulering, ettersom dåpen ennå ikke har funnet sted på dette tidspunkt. Derfor foreslås det å beholde høringsforslagets formulering, som også er den formulering som brukes i 1981-liturgien, hvor ordene om fadderansvaret er plassert på samme sted.

Andre høringsinstanser ønsker en *kortere* form i fadderformaning:

Hamar biskop mener «det er for mange «skal» faktorer. En fadderformaning bør inneholde mer oppmuntring, gjerne ved en sterkere betoning av forbilde-funksjonen.»

Strand menighet (Stavanger bispedømme) foreslår: «Dere skal være vitner om at *NN/dette barnet/disse barna er døpt* med den kristne dåpen. Dere har sammen med menigheten et ansvar for å vise omsorg og be for barnet/barna, og hjelpe dem til å leve og vokse i den kristne troen.» Her spesifiseres altså ikke oppdraget med «lære dem selv å be, kjenne Guds ord og delta i den hellige nattverd».

Andreas Aarflot foreslår en enda kortere fadderformaning: «Dere skal være vitner om at *NN/dette barnet/disse barna er døpt* med den kristne dåp. Sammen med vår menighet og hele kirken skal dere hjelpe *det/dem* til å leve og vokse i den kristne tro».

De fleste høringsinstanser forutsetter imidlertid en lengre form, men kan ha ulike meninger om hvilke verb en skal bruke når faddernes oppgave nevnes. Det gjelder om en skal si «hjelpe dem til å» eller «lære dem å» - og om en skal «kjenne Guds ord» eller «bruke Guds ord»:

Prestene i Åsane menighet foretrekker den forslåtte formuleringen «*hjelpe dem til å kjenne Guds ord*» og ikke 2011-liturgiens «*bruke Guds ord*», fordi «Det antyder et dypere kjennskap enn bare å kunne finne fram i Bibelen, og det synes flere av oss er bra.» Også *Soknepresten i Steinkjær* og *Egge menigheter* mener at «*kjenne Guds ord*» er bedre enn «*bruke Guds ord*». *Presteforeningen* foreslår imidlertid «*høre Guds ord*».

NLA Høgskolen vil beholde «lære» og «bruke» fra 2011-liturgien. Det vil også *Møre biskop* og *bispedømmeråd*:

Dette for at ikke fokuset skal forskyves fra et ansvar for både opplæring og støtte, til kun en støttefunksjon. Dåpens forpliktelse gjelder jo også menigheten og kirken, og menighetens ansvar for dåpsopplæring er grunnleggende i kirkens trosopplæring – noe som også fadderne har et ansvar for å medvirke til. Dåp og opplæring henger også teologisk tett sammen i vår kirkes praksis med barnedåp. Videre er kunnskap om å ikke bare kunne kjenne, men også «bruke» Guds ord sentralt i dåpsopplæring, og vesentlig for å kunne leve i dåpen og troen.

Tunsberg biskop og bispedømmeråd mener også at «ansvarsformuleringen i dåpens forpliktelse bør fortsatt inneholde begrepene «lære» og «bruke», og viser til at «kunnskap om å ikke bare kunne «kjenne», men også «bruke» Guds ord er sentralt i dåpsopplæring, og vesentlig for å kunne leve i dåpen og troen». *Agder og Telemark biskop* vil beholde formuleringen «bruke Guds ord».

Flere høringsinstanser har andre og ulike språklige forslag til fadderformaningene. *Høringsforslaget* lyder til de enkelte oppgavene slik:

Å vise omsorg for *dem*, be for *dem* og hjelpe *dem* til selv å be, kjenne Guds ord og delta i den hellige nattverd...

2011-forslaget lyder slik:

Å vise omsorg for *dem*, be for *dem*, lære *dem* selv å be og hjelpe *dem* til å bruke Guds ord og delta i den hellige nattverd...

Konklusjon: Det synes ikke som om høringsforslaget har tilført noen vesentlig bedre formuleringer enn det som ligger i 2011-liturgien på dette punkt. Det foreslås derfor å beholde formuleringene fra 2011-liturgien.

Et mer sentralt spørsmål, som også var tematisert i høringen, var om målet med fadderformaningene skal være «så de kan leve og vokse i den kristne tro», som er 2011-liturgiens og høringsforslagets formulering – eller om en skal endre dette til det som NFG foreslo før høringen, som var en forkortet utgave av 1981-liturgien: «så de kan bli hos Kristus når de vokser opp».

Høringen viser at 74 % foretrekker høringsforslaget, mens 23 % foretrekker NFGs forslag.

Her er noen synspunkt fra høringen om dette:

Borg biskop mener «at frasen «å leve og vokse i den kristne tro» formidler et pedagogisk syn på dåpen, som kan risikere å konkurrere med dåpens karakter som sakramental engangshendelse. Selv om formuleringen er dynamisk kan den også fungere ekskluderende, ikke minst i møte med foreldre og faddere som bærer et barn med annerledes funksjonsevne til dåp. (...) «Å bli hos Kristus når de vokser opp», formidler at dåpen er et prestasjonsfritt hvilested der man skal slippe å leve opp til gitte idealer og standarder».

Også *Presteforeningen* fremhever dette: «Bruken av verbet «vokse» i denne formuleringen mener vi imidlertid er problematisk og kan gi inntrykk av at livet i dåpen er et slags kognitivt

orientert selvutviklingsprosjekt... Formuleringen kan også så tvil om at mennesker med forskjellig kognitivt funksjonsnivå er fullt og helt troende. Spebarn, mennesker med psykisk funksjonshemming og demente kan kanskje ikke «vokse i tro» i tradisjonell forstand, men de kan «leve i kristen tro» og «bli hos Kristus». *Presteforeningen* «mener også «fadderformaning» må tenkes gjennom på nytt i sin helhet, slik at man kan «finne fram til formuleringer av oppgave og ansvar som gjør formaningen mulig å forholde seg realistisk til».

MF foreslår en kombinasjon av høringsforslaget og NFGs forslag, f eks slik: «slik at *de* kan bli hos Kristus, og leve og vokse i den kristne tro livet gjennom.»

Preses foretrekker derimot høringsforslagets formulering og mener det er

sakssvarende utfra menigheten og foreldre/fadderens ansvar å lede tankene videre om hvilken konsekvens dåpen har for livet videre. Dessuten gir formuleringen fylde til spørsmålet om hva dåpen «gir», peker mot trosopplæringen og man unngår også gjentakelser.

I selve høringsdokumentet til saken ligger Kirkerådets begrunnelse for at en ikke ønsker NFGs formulering: at det blir en for tett forbindelse mellom faddernes bidrag og målet om at de dømte kan «bli hos Kristus».

Det konkluderes med at ordlyden i fadderformaning» justeres i tråd med 2011-liturgien fra setningen «Sammen med vår menighet..» og fram til «den kristne tro».

5 Forsakelsen og troen

Det er bred oppslutning om høringsforslagets innledende formulering til forsakelsen og troen, «som vi døpes til» i stedet for «som vi døper våre barn til.» Flere uttrykker at dette «blir en *dåpspåminnelse*», at «det er en forbedring, fordi dette igjen markerer at det ikke bare gjelder barna og den aktuelle dåpshandling», at det er «et mer inkluderende språk», «et felles referansepunkt for alle dømte» at «det er i tråd med innledningsordene til skriftlesningen fra Markus 10,13-16 om at vi hører til troen sammen med barna som døpes». «Endringen støttes, også fordi dåp av voksne blir stadig mer aktuelt» osv.

Sju høringsinstanser foreslår enten å utrede hva forsakelsen betyr og kommuniserer, eller endre formuleringene i leddet «forsakelse» eller å ta bort hele leddet og kun fremsi trosbekjennelsen:

Frogner menighet foreslår å ta ut forsakelsen:

Dette leddet står antakelig i sammenheng med den eksorsismen som var vanlig ved dåp av hedninger i tidlige tider (med forsakelsen som dåpskandidatens bekreftelse), ved barnedåp i dag mer tolket i forhold til det ondes realitet og arvesynden. Ifølge «Liturgik» av C.H.Martling var imidlertid jødene i urkirken fritatt fra avsvervingen av djvelen, siden den jødiske troen ikke ble sett på som hedenskap under satans velde.

Med dagens dåp av småbarn i presumptivt kristne familier virker forsakelsen derfor kunstig (jfr. også formuleringen «som vi døper våre barn til»). Det kan legges inn en instruks som sier at liturgen står vendt mot alteret både under forsakelsen og trosbekjennelsen.

Paulus og Sofienberg menighet «ønsker ikke forsakelsen, men vil bruke en formulering hvor en forsoner seg med sin egen ondskap.» *Haugerud og Østre Aker menighet* skriver «Fjern forsakelsen! Den kommuniserer ikke engang til trofaste gudstjenestedeltakere.» *Asbjørn Hirsch* «foreslår å sløyfe leddet om forsakelsen. Hva det innebærer å forsake djevelen... kan føre til mange og uklare meninger. I pkt. 1 sies dette mye bedre på en positiv måte: få del i Jesu Kristi seier over ondskap, synd og død». *Borgund kyrkje* er også «redd for at dåpens gave, troen, får svekket fokus når «djevelen og alle hans gjerninger og alt hans vesen» får oppmerksomhet».

MFs «hovedsynspunkt er at forsakelsen beholdes som nå. Vi anbefaler at spørsmålet om hva denne formuleringen betyr og kommuniserer, utredes nærmere.»

De fleste høringsinstansene kommenterer ikke dette leddet, som har lang tradisjon i forbindelse med dåp. At det er behov for å utdype hva leddet betyr, er åpenbart. Samtidig finnes dette leddet også som en mulighet å fremsi i dag på hovedgudstjenester uten dåp i fastetiden og på Bots- og bønnedag, og mange menigheter benytter seg av dette (se side 2.99 og 2.103 i Gudstjeneste for Den norske kirke). Også i konfirmasjonsgudstjenesten med forbønn for den enkelte skal forsakelsen fremsies (side 2.104).

Det anbefales imidlertid at liturgen vender seg i *samme* retning under forsakelsen og trosbekjennelsen, slik også *Frogner menighet* foreslår. Da blir det tydeligere at vi bekjenner både forsakelsen og troen begge deler for Guds ansikt.

Til 6 Dåpshandlingen

6. a Bønnene ved dåpsvannet.

Høringen inneholder mange forslag til mindre endringer i disse to alternative bønnene ved dåpsvannet. Her tas opp noen hovedinnvendinger:

Mange påpeker problemet med at en i den første bønnen *ber om* at dåpsvannet *blir* en nådens kilde, mens man i den andre bønnen *takker for* at den *er* en nådens kilde (*Nidaros biskop og bispedømmeråd, Agder og Telemark biskop m.fl.*) *Nord-Hålogaland biskop* ser følgende løsning: «I den første bønnen kan det tydeliggjøres at det dreier seg om en aktualisering «Så dette vannet *for oss* blir en nådens kilde..». En kunne også si at det ikke ligger noen motsetning mellom å be om noe og i en annen sammenheng å erklære at dette har Gud lovet. Vi ber f eks om «tilgivelse for syndene», men kan også erklære at vi kan «stole på Guds tilgivelse». Disse to bønnene ved dåpsvannet har en slik ulik relasjon til metaforen «nådens kilde»

Det foreslås likevel å ta ut metaforen «nådens kilde» i første bønn ved døpefonten, også fordi flere påpeker at denne bønnen har for mange metaforer. Mange høringsinstanser er glad for at denne bønnen har en så tydelig *epikletisk* (gr. åndspåkallende) karakter (*Sør-Hålogaland bispedømmeråd, Hamar bispedømmeråd m fl*). Andre høringsinstanser foretrekker den andre bønnen, fordi den *ikke* har en så tydelig *epiklese*. Flere gir uttrykk for at begge bønnene er gode, og at de dessuten er reelle alternativer i det de er ganske forskjellig betonet og har ulik tematisk vektlegging (*Preses, Bjørgvin biskop, Borg bispedømmeråd*).

Gressvik menighet, Borg bispedømmeråd m fl peker på at dette er stedet hvor en uttrykker hva en i dåpen frelses fra.

Nemnd for gudstjenesteliv ønsket at Gud skulle betegnes som «Barmhjertige Gud» ved denne intensive bønnen, mens den første bønnen i dåpsliturgien har «Evide Gud». *Nidaros biskop og bispedømmeråd* mener at «Barmhjertige Gud» er en god måte å tiltale Gud på i starten av et liv som kristen.

Kommentarer til *første bønn*:

Noen er skeptiske til begrepet «lysets barn», selv om det er et bibelsk begrep (1 Tess 5,5). *Praktisk teologisk seminar* mener dette gir assosiasjoner til nyreligiøsitet. *Borg biskop* mener at uttrykket «mørkes makt» fungerer godt og kommuniserer en livsfølelse som mange kan kjenne seg igjen i, men foreslår å erstatte «gjør oss til lysets barn» med «og gir oss livets lys».

Det foreslås likevel å beholde høringsforslagets formulering «og gjør oss til lysets barn».

Første bønn blir da:

Barmhjertige Gud, du som i dåpen frir oss fra mørkets makt og gjør oss til lysets barn, vi ber deg: Send din Ånd, så *hun/han/de* som døpes, reises opp fra dåpens vann til det nye livet med Jesus Kristus, vår Herre.

Kommentarer til *andre bønn*:

Flere etterlyser også en bønn ved døpefonten med motivet «død-liv». Samtidig uttrykker mange at det ikke må være for mange bønnealternativer på dette stedet i dåpsliturgien. Noen ønsker bare én bønn, men høringen viser at det er et klart behov for to bønner, og i hovedsak slik de er foreslått.

En kan ta inn liv-død-motivet ved å endre formuleringen «renser oss fra synd og skyld» til «frelser oss fra synd og død». Dette er en formulering fra innledningen til 2011-liturgien og det er ut fra høringen grunn til å tro at dette vil få større oppslutning. Det gir også god mening og sammenheng når de etterfølgende ordene er «og gir oss håpet om det evige liv».

Dette endringsforslaget vil også imøtekomme ønsket om å beholde ordet «frelse» i dåpsliturgien. *Møre biskop og bispedømmeråd* påpeker at «begrepet «frelse» er tatt ut av dåpsforklaringen og/eller bønnen som erstatter denne» og mener «det er utfordrende å finne begreper som uttrykker det samme uten at det fører til en dreining i teologisk tyngdepunkt i dåpsteologien».

Tunsberg biskop og bispedømmeråd mener at «begrepet er et for sentralt begrep i vår kirkes dåpsteologi til at det helt bør tas ut. Det uttrykker Guds handling med oss i dåpen på en omfattende måte. Det er vanskelig å finne begrep som uttrykker det samme som ikke blir reduksjonistisk.» Også *Heggedal menighet m fl* mener at ordet «frelse» må inn.

Flere synes ikke det er nødvendig å bruke dobbeltbestemmelsen «ved ditt ord og løfte». De fleste av disse ønsker å beholde NFGs forslag («ved ditt ord»), mens én høringsinstans ønsker bare («ved ditt løfte»). Det foreslås å beholde NFGs forslag her. Dermed kan ordet «løfte» tas inn et annet sted i bønnen. Flere har reagert på at formuleringen «gir oss *håpet om* det evige liv» er et for svakt uttrykk. Dette kan endres til «gir oss *løftet om* det evige liv», som er klart bedre.

Andre bønn blir da:

Barmhjertige Gud, vi takker deg for at dåpens vann ved ditt ord er en nådens kilde, der du frelser oss fra synd og død og gir oss løftet om det evige liv i Jesus Kristus. Vi ber deg: La den nye fødsel skje ved din skapende Ånd.

6.b Hva heter barnet?

MF foreslår å endre formuleringen «Hva heter barnet?» til «Hva er barnets navn?» og for større barn, unge og voksne til «Hva er navnet ditt?» *MF* viser til at «Navnet» er et viktig bibelsk begrep som signaliserer menneskets verdi og gudsrelasjon og at spørsmålet «Hva heter barnet?/Hva heter du?» fremstår som «for prosaisk».

Spørsmålet har vært drøftet i forarbeidet til høringsforslaget - både den formulering *MF* foreslår og enda mer høytidsfulle formuleringer som «Hvilket navn har dere gitt barnet?» og «Hva er navnet dere har gitt barnet?» Det foreslås imidlertid ingen endring her.

6.c Korstegning og bønn.

Høringen fraråder å endre rekkefølgen av ordene fra «din utgang og din inngang» til «din inngang og din utgang», slik høringsforslaget lød. Det gis mange gode begrunnelser for å beholde den rekkefølgen som Salme 121 har.

Heggedal menighet bemerker at «Dersom man endrer rekkefølgen, stille høringsinstansen spørsmålsteget ved hva «utgangen» skal være. Hva går man ut i? Skal man forbli i dåpens pakt?». *Fauske menighet* «er fullstendig uenig i å endre det til det profane inngang og utgang. Både bryter det med tradisjonen, det fratar oss den bibelske dybden som for meg ofte gir god anledning til refleksjon og samtale og det forskyver teologisk nettopp tyngdepunktet: Hos Gud er vi fremme, er vi hjemme, er vårt sentrum og vårt mål, vårt hjem og vår fullendelse.»

Borg bispedømmeråd og *Borg biskop* viser til

exodushendelsen som typologi for dåpen (utgangen fra slaveriet og inngangen til friheten i Kanaans lovede land)... Selv om dette ikke er konteksten for Salme 121 spiller utgang-inngang-begrepsbruken likevel på så dype gammeltestamentlige bilder

på den kristne dåp, at det vil svekke liturgiens teologiske dybde om dette må vike for pedagogiske hensyn.

Derimot er det betydelig støtte til å endre de to setningene som sies ved korstegningen, hvor 80 % støtter høringsforslaget med den mer *performative* (skapende, bydende) karakter som ordene har. Noen beklager imidlertid at ordene «tro på ham» da må tas bort.

MF foretrekker imidlertid 2011-liturgiens formulering ved korstegningen, og mener at tegnkarakteren ved hendelsen og forbindelsen dåp og tro blir svekket. Som et mulig alternativ foreslås «Jeg tegner deg med det hellige kors som tegn på at du ved dåpen skal tilhøre den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus og tro på ham».

Agder og Telemark biskop foreslår formuleringen: «Jeg tegner deg med det hellige korsmerket som tegn på at du skal tilhøre den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus og tro på ham.»

Noen høringsinstanser er for øvrig skeptiske til de mange genitivsforbindelsene, som f.eks. «korsets tegn», «nådens kilde», «dåpens vann» osv. som finnes i dåpsliturgien.

Det er bred oppslutning om den endringen som her er foreslått ved korstegningen, og disse formuleringene beholdes – med unntak av at rekkefølgen blir «din utgang og din inngang» i første setning før korstegningen.

6.d Erklæringen og bønnen umiddelbart etter dåpen.

MF foreslår å ta bort ordet «nå» i formuleringen «Den allmektige Gud har *nå* gitt deg sin hellige Ånd...», og erstatte det med «har *i dåpen* gitt deg...»:

Ifølge en luthersk dåpsforståelse kan dåpen både forstås som en hendelse og som en prosess. Samtidig som selve dåpshandlingen innebærer en avgjørende overgang og meddelelse av frelsens gaver, betyr ikke det at ikke Gud også virker på mennesket forut for dåpen og etter dåpen. Ifølge Luthers Lille katekisme ligger «meningen med vanddåpen» i den daglige omvendelse og livet med Kristus. I et eskatologisk perspektiv må dåpen forstås som et virkekraftig tegn, som meddeler frelsen, men samtidig peker mot en full realisering av frelsen som ennå tilhører fremtiden. Forståelsen av dåpen som tegnhandling som både inkluderer det punktuelle og det prosessuelle har vært en viktig innsikt i økumeniske læresamtaler og avtaler om dåpen (jf. BEM, One Baptism, Nådens fellesskap osv.) I et økumenisk perspektiv kan bruken av «nå» oppfattes polemisk mot konfesjonelle posisjoner som i større grad understreker dåpens prosessuelle karakter.

I den nåværende formuleringen, gjennom bruken av tidskonjunksjonen «nå», knyttes frelsesmeddelelsen i dåpen ensidig til dåpen som hendelse. Ved i stedet å si at det skjer «i dåpen», åpner formuleringen mer for prosess-perspektivet. Bruken av «nå» har ingen lang historie i dåpsliturgien, men kom inn i 1981-revisjonen. I 1920-liturgien heter det f.eks.: «Den almægtige Gud, vor Herre Jesu Kristi Fader, som har gjort dig til sit barn i den hellige daab og taget dig ind i sin troende menighet, han styrke dig med

sin naade til det evige liv!» Denne formulering bygger i stor grad på formuleringen i Luthers Taufbüchlein. Å bytte ut «nå» med «i dåpen» kan derfor forstås som en tilbakevending til den liturgiske tradisjonen før 1981».

Den viktigste forskjell fra tidligere lutherske dåpsliturgier er vel at «Den allmektige Gud har nå gitt deg...» ikke lenger er en bisetning som inngår i en bønn, men er en egen hovedsetning. Dette gir det som sies en mer *erklærende* form. Vekten ble tidligere mer lagt på den avsluttende bønnen om at Gud må «styrke» den døyte. Det er antakelig for å unngå en lang setning at dette i dåpsliturgien fra 1981 ble endret til to hovedsetninger. Men en kan spørre om det ikke vil oppleves som litt underlig og tungvint å si «i dåpen» i stedet for «nå», når disse ordene kommer så umiddelbart etter at overøsingene i dåpen har skjedd? Eller vil det tvert imot være en fordel å si «i dåpen»? Både for å tydeliggjøre mandatet for erklæringene - som ikke ligger hos presten, men i Skriftens ord om dåpen - og for å få frem at det punktuelle ved dåpen her også inngår i en videre sammenheng med det som skjer før og etter selve overøsingene?

Når det gjelder spørsmålet om dåpen som punktuell hendelse og som en vedvarende prosess, kan en si at det i høringsforslaget er mange steder hvor det *prosessuelle* ved dåpen kommer tydelig fram, bl a i den innledende bønnen, i lesningen av Matt 28, i ordene om fadderansvaret, ved forsakelsen og troen, ved lesningen av Joh 8,12 og i forbønnen til slutt. Den innledende dåpsforklaring, bønnen ved dåpsvannet og selve dåpen er vel de tre stedene hvor det punktuelle ved dåpen er sterkest poengtert.

Det vil ikke være noen dramatisk endring å si «i dåpen» i stedet for «nå». I det fremlagte forslaget er denne endring tatt inn, slik at erklæringen lyder: «Den allmektige Gud har i dåpen gitt deg sin hellige Ånd,...»

Også rubrikken om at noen i dåpsfølget kan *delta i håndspåleggelsen*, får god oppslutning (71 %), men flere høringsinstanser er svært skeptiske til dette, både av prinsipielle grunner og av praktiske grunner.

Gressvik menighet vil endre fra «noen i dåpsfølget» til «fadderne»: «Slik vil kirken gi fadderne første mulighet til å praktisere det de er blitt bedt om å gjøre: Be for barnet. I Gressvik har vi gjennom flere år gjennom dåpssamtalen invitert til deltakelse, uten at noen har grepet muligheten. Etter at vi har bestemt at dette skal være en fadderoppgave gjør vi det rett og slett. Fra å være tilskuere er fadderne nå blitt deltakere. Det er kirkens ledere som må bestemme seg for om en ønsker å involvere fadderne».

Presteforeningen, derimot, «mener dåpsfølgets deltakelse i håndspåleggelsen neppe er en skikk som er vanlig i dag, og heller ikke har potensiale til å bli det».

Agder og Telemark biskop anbefaler det heller ikke og mener at «håndspåleggelsen er i denne sammenheng ingen tradisjonell forbønnshandling med håndspåleggelse og åndsmeddelelse. Viktig også av hensyn til barnet at det ikke er mange som legger hånden på barnet».

Rubrikken om håndspåleggelsen beholdes, men endres fra «foreldre/foresatte og faddere» til «fadderne», slik Gressvik menighet foreslår. Det vil både kunne styrke fadderrollen og det blir ikke for mange hender på barnets hode.

Høringsforslaget om å endre «gjort deg til sitt barn» til «født deg på ny» får bred oppslutning (74 %), og videreføres.

6.e Presentasjonen/oppløftingen av de nydøpte.

Agder og Telemark biskop advarer mot en ordning der liturgen løfter opp barnet, og anbefaler at begrepet «oppløfting» blir tatt bort og at en i stedet bruker begrepet «presentere».

Presentasjonen bør bli et kan-ledd. Også *Sør-Hålogaland bispedømmeråd* advarer mot at liturgen løfter opp barnet, og anbefaler at den som bærer barnet gjør dette. *Nord-Hålogaland biskop* mener at når presten løfter barnet, overskrides terskelen til privatsfæren.

Også *Presteforeningen* mener at «det bør understrekes at foreldrene har ansvar for oppløftingen, og gjøre dette til normalordning. Det er ingen grunn til å utfordre skjebnen ved å løfte barnet fra arm til arm under dåpen, og ikke minst gir det foreldrene en tydelig plass som aktør i møte med resten av menigheten. Liturgen kan (og bør) likevel fremføre de ledsagende ordene.»

MF er delt i synet på om oppløftingen bør gjøres obligatorisk. Den «har etablert seg som en populær tradisjon», er «dramaturgisk velfungerende og gir en anledning til å presentere den dømte som Guds barn og som nytt medlem av menigheten.» Men hos oss fungerer oppløftingen ikke som oppstandelsesmotiv (reises opp med Kristus), og «dagens praksis bringer oppløftingen nærmere oldkirkens praksis med «det hellige kyss», altså det første av tre handlinger som den nydømte deltok i (kysset, Herrens bønn og nattverdfeiring). *MF* mener derfor at oppløftingen hos oss, som ofte bærer preg av å være presentasjon av barnet for menigheten, «bør knytte an til forståelsen av dåpen som innlemmelse i den lokale menighet og i den verdensvide kirke» og at dette er et sentralt dåpsteologisk motiv:

En utfordring ved å gjøre dette leddet obligatorisk knytter seg til forholdet mellom dette leddet og lystenningen. Leddet med lystenning har en tydeligere historisk forankring enn oppløftingen. Man kan derfor stille spørsmålsteget ved om det gir mening å gjøre leddet med oppløfting obligatorisk hvis leddet med lystenning blir valgfritt.

MF mener også at det ligger en utfordring i at enkelte prester fyller opp med «utenomstakk» ved dette leddet, men mener det bør kunne forbedres gjennom kursing og faglig samtale i bispedømmer og prostier.

Flere høringsinstanser mener at *barnet må løftes opp av dåpsevannet* som et uttrykk for at vi dør og oppstår med Kristus i dåpen, og at dette bør *presten* gjøre, som utfører dåpshandlingen. Men et stort flertall synes å se dette som *en presentasjon av de nydømte*, og at handlingen er en velkomst til menigheten. Da er det ikke nødvendig at presten løfter opp barnet, eller holder det frem – ettersom presten heller ikke holder barnet under selve dåpshandlingen. Det gjør

den som bærer barnet. Flere uttrykker engstelse for den uro barnet kan oppleve når en fremmed «overtar», og menigheten kan sitte med en frykt for at noe galt kan skje med barnet.

Etter høringen vedtok NFG en prioritering av hvem som kan løfte opp barnet, og gav forrang til den som bærer barnet. Rubrikken er også justert slik at *presentasjonen* får forrang, og at en ikke behøver å løfte opp barnet, men kan holde det frem som en presentasjon av den nydøpte:

Barnet kan vendes mot menigheten eller løftes opp, fortrinnsvis av den som bærer barnet. Ved dåp av større barn, unge eller voksne kan disse vende seg mot menigheten. Følgende ord sies:

Det foreslås altså at presentasjonen (eventuelt oppløftingen) ikke er et obligatorisk ledd, men når dette skjer, skal liturgiord fremsies.

6.f Formuleringen ved presentasjonen av de nydøpte.

78% av høringsinstansene er enige i å ta inn ordene «Guds barn» under presentasjonen/oppløftingen av de døpte. Derimot er det mange som ikke ønsker å si «og vår søster/bror i Kristus». Dette er ikke en naturlig uttrykksmåte, eller er «for indrekkelig». Dette gir en mulighet for heller å ta inn en formulering om tilhørigheten til «vår menighet og Kristi verdensvide kirke». (jfr kommentarene til punkt 3 Skriftlesning).

Følgende ordlyd foreslås: «Dette er *NN (fornavn)*, Guds barn, som er døpt inn i vår menighet og i Kristi verdensvide kirke.»

Dette er ord som *skal* sies når dette leddet inngår i menighetens dåpsliturgi.

6.g Tenning av dåpslys (I høringsforslaget var dette et eget punkt 7).

NLA Høgskolen mener at «i motsetning til «oppløftingen», kan tenning av dåpslys være obligatorisk. Det ivaretar et helt sentralt poeng om det kristne livet. Vi er også enige i presiseringen av hvordan dette leddet skal praktiseres.»

Også *Innstranden menighetsråd*

vil at dåpslys skal være obligatorisk. Vi vil at lyset skal knyttes til den enkelte dåpshandlingen, slik at det oppleves som et personlig øyeblikk. Det er viktig at lyset tennes etter at barnet er presentert og ikke parallelt med selve dåpen (vannet). Vi ser en del praktiske utfordringer med å samle all lystening til slutt. Ser ikke at det blir noe bedre i forhold til fokuset på dåpsvannet, som angitt i vedlegget. Lyset er en synliggjøring av livet som er gitt i dåpen og som varer utover dette livet. Fint at det tydelig knyttes til hvert barn og ikke blir samlebånd.

Høringen viser at 76% av høringsinstansene mener at tenning av dåpslys fortsatt skal være valgfritt, mens kun 22 % mener det skal være obligatorisk.

Så til spørsmålet om hvordan dette skal praktiseres:

Røros menighet har tidligere praktisert tenning av dåpslys dels under selve dåpshandlingen, dels like etter dåpshandlingen. Men

ved utprøvingen av den nye liturgien har vi latt en fadder fra hvert dåpsfølge komme fram etter alle dåpshandlingene for å tenne lys sammen. Deretter har vi sagt ordene «Jeg er verdens lys...» en gang. Vi har spart tid på dette i forhold til tidligere, og har hatt en opplevelse av at det har fungert godt dramaturgisk. Den eneste utfordringen kan være å huske hvilket lys som er tent til hvilket dåpsbarn/dåpsfølge, ettersom lysene settes i en egen stake og brenner framme i kirkerommet under resten av gudstjenesten. Dette løser vi ved en skjerpe oppmerksomhet rundt dette punktet i tida som kommer.

Bugården menighetsråd mener imidlertid at «det er viktig at lyset tennes i tilknytning til dåpen av hvert enkelt barn. F eks etter at presten har sagt «fred være med deg». Vi ser ikke for oss at det blir like sterkt når en samler opp denne handlingen til slutt». Også *Strømmen menighet* «synes det er mest naturlig at det gjøres i sammenheng med dåpen. Da kan en fadder gjøre det mens de står der. Vi har aldri tenkt at det minsker betydningen av vannet som symbol.» Også *Målselv sokn* mener at «dåpslyset bør tennes etter hver dåp – ikke samlet på slutten.» *Vedavågen menighet* og *Høyland menighet* fremhever at «det må være åpning for at den praksis som en del menigheter har med å tenne et og et dåpslys etter hver dåpshandling kan fortsette.»

Sør-Varanger menighetsråd mener

enten at noen kan tenne lys for hvert barn etter hvert som de døpes og så sies ordene helt til slutt, eller vi tenker at en representant for hver familie kan tenne lys for sitt barn etter dåpen og vi sier navnet på barnet en gang til. Men det siste vil forlenge dåpsliturgien som nå skulle bli kortere, så spørsmålet er om vi taper eller vinner på det. Ikke alle kirker har et sted der dåpslysene kan stå og brenne, så dette blir også en praktisk utfordring.

Elverum menighet skriver at

praksis viser at tenning av flere lys etter dåpen ødelegger liturgiens flyt og dynamikk. Der hvor forholdene ligger praktisk til rette for det, er det vår erfaring at tenning av dåpslys med fordel kan skje ved at medliturg tenner lyset samtidig med at vannet øses over hodet til den som døpes, eller rett i etterkant av hver enkelt dåp. Hvert lys overrekkes dåpsfølget umiddelbart etter oppløftingen med ordene fra Joh 8,12. Disse ordene kan gjerne gjentas for hvert lys som overrekkes/tennes. Dette gjør ikke liturgien lengre, men knytter symbolet direkte til den dømte og til tolkningsordene som uttrykk for «livet i dåpen». Lyset settes i en lysholder på vei ned fra døpefonten. Her vil det være lokale variasjoner.

Prosten i Nord-Innherad mener imidlertid at det er «svært viktig at vann og ild skilles. En tenning samtidig med dåpshandlingen kan gi forestillinger om at «det tennes et lys inni barnet», mens en ved å ta det etterpå understreker at Jesus er verdens lys.

Borg bispedømmeråd foreslår en *mellomløsning* for tenning av dåpslys:

Slik dette leddet ofte har blitt praktisert, blir dåpslyset tent mens barnet blir døpt, og fungerer da som et konkurrerende element til selve dåpshandlingen. Dette er en uheldig praksis. En mellomløsning til Kirkerådets og NFGs forslag, kan være at man tenner dåpslyset etter oppløftningen av hvert enkelt dåpsbarn, og at dette presiseres i rubrikken. Slik blir det tydelig at dåpslyset tennes for nettopp dette barnet, og at Kristus vil være dette barnets lys gjennom livet. Dette vil også gjøre det enklere og mer praktisk å involvere dåpsfølgene i lystenningen, mens de fortsatt står ved døpefonten. Borg bispedømmeråd støtter forslaget om å skille tydelig mellom dåpshandlingen og lystenningen, men mener at man kan legge til rette for at det tennes dåpslys for hvert dåpsbarn etter oppløftningen.

Dette forslaget fra *Borg bispedømmeråd* tas inn i rubrikken om dåpslys, som gjengis nedenfor.

Til slutt fremhever flere muligheten til å tenne lys og be for de døde og deres familier i forbindelse med gudstjenestens forbønnsdel: *PF* mener «at alternativet med å tenne dåpslysene under forbønnen med fordel kan fremheves og eventuelt framstilles som normalvarianten. Det gir dåpen flere «åsteder» under gudstjenesten, og bidrar til ønsket om en kort og konsentrert dåpshandling.»

Som høringsuttalelsene ovenfor viser, reagerer mange høringsinstanser på høringsforslagets innstramming av praksis for hvordan lysene skal tennes samlet til slutt. Noen mener at Joh 8,12 kun må fremsies én gang, mens andre mener at en godt kan gjenta dette bibelordet ved hver dåp. 51 % av høringsinstansene slutter seg til høringsforslagets presisering av hvordan dette leddet skal praktiseres, mens hele 43 % er uenig i dette.

Det foreslås å gi rom for både en *felles* lystenning for hver av de døde etter at alle er døpt, men også for at lyset kan tennes etter hver dåp, men først *etter* presentasjonen. Anliggendet med at lyset ikke skal tennes under selve dåpen for den enkelte, fastholdes.

NFG ønsket etter høringen å ta inn følgende nye formulering som skal sies, enten etter at hvert lys er tent eller etter at alle lysene er tent: «*Et lys/Lysene er tent for NN/NN.*» NFGs vedtak angående lystenning er derfor slik:

Etter at alle er døpt, eller etter at det enkelte barn/den enkelte dåpskandidat er presentert, kan det tennes et lys for hver av dem. Følgende ord sies:

L: *Et lys/Lysene er tent for NN/NN.*

Lysene settes i en lysholder og brenner til gudstjenesten er ferdig. Når alle dåpslysene er tent, sier liturgen:

L: Jesus sier: «Jeg er verdens lys. Den som følger meg, skal ikke vandre i mørket, men ha livets lys.» Joh 8,12

Lystenning kan alternativt skje under forbønnen (pkt 17) i gudstjenesten.

NFGs vedtak inneholder to utsagn om hva dåpslyset symboliserer: At «Et lys er tent for *NN*», altså for den døypte. I denne sammenheng betyr ordene at det tente lyset er et symbol på det som er skjedd i dåpen, selv om mange antakelig vil oppfatte det i den allmannelige betydningen: at å tenne et lys for *noe* eller for *noen*, er å tenke gode tanker om noe/noen. Så etterfølges dette utsagnet av Joh 8,12, som erklærer at «Jesus er verdens lys», og at den som følger ham, skal «ha livets lys». Dette handler ikke om hva som har skjedd i dåpen, men hva som skal/bør skje *etter* dåpen i det livet den døypte skal leve. Det er i denne siste betydningen lystenningen har vært ment i 2011-liturgien.

En kan si at de to utsagnene står i god sammenheng med hverandre, og bekrefter hverandre. Lys er et kraftfullt og fascinerende symbol, og kan bety mange ulike ting samtidig.

Samtidig kan en innvende at det er krevende å oppfatte denne doble symbolikken: at lyset både «er tent for» den døypte, og er tent for å symbolisere «Jesus, som verdens lys». At disse to utsagnene, som begge skal fremsies, kommer rett etter hverandre, gjør det enda mer krevende å forstå hva som symboliseres. Særlig når begge utsagnene lyder etter at alle lysene er tent, slik rubrikken åpner for. Det er enklere å gripe begge betydningene om det første utsagnet kun lyder når lyset gis til den enkelte dåpsfamilie og Joh 8,12 alltid sies kun én gang etter at alle er døypt og alle lysene er plassert i en lysholder (slik høringsforslaget foreslo).

Ut fra dette er det foreslått å ta bort muligheten til å si det første utsagnet etter at *alle* er døypt, og utelukkende si det etter at hvert barn/hver dåpskandidat er døypt og presentert. Det er også foreslått at det første utsagnet blir et «kan-ledd», og altså kan utelates. Ettersom dette utsagnet ikke har vært på høring, er det best å la det være et «kan-ledd».

Ved å endre den første rubrikken, blir helheten slik:

Etter at det enkelte barn/den enkelte dåpskandidat er presentert, kan det tennes et lys for hver av dem.
Følgende ord kan sies:

L: Et lys er tent for *NN/NN*.

Lysene settes i en lysholder og brenner til gudstjenesten er ferdig. Når alle dåpslysene er tent, sier liturgen:

L: Jesus sier: «Jeg er verdens lys. Den som følger meg, skal ikke vandre i mørket, men ha livets lys.» Joh 8,12

Lystenning kan alternativt skje under forbønnen (pkt 17) i gudstjenesten.

7 Bønn og lovprisning (ny punktnummerering og overskrift)

De tre alternative bønnene som foreslås i det nye punkt 7 inneholder først en takkebønn for dåpen, deretter en forbønn for de nydøypte og i de to første bønnene også en bønn for deres foreldre og faddere/de som har ansvar for dåpsbarna. I høringsforslaget var det en mulighet til å legge disse bønnene til forbønnsdelen av gudstjenesten, men NFG vedtok at denne takkebønn for dåpen og forbønn skulle være en obligatorisk del av dåpsliturgien.

Nidaros biskop og bispedømmeråd fremhever imidlertid at «det vil også være en god løsning om det åpnes for at tenning av dåpslys kan integreres i menighetens forbønn slik at dåpen bedre integreres i hele gudstjenesten.» Også *Presteforeningen* mener disse bønnene bør være valgfrie og at dette legges «inn i menighetens alminnelige forbønn, gjerne med tenning av dåpslys i den forbindelse. Dermed knyttes bønner for barna og deres pårørende sammen med menighetens andre bønnens-anliggender, og dåpen framstår som mer integrert i gudstjenesten som helhet. Mange ber uansett for dåpsbarna under bønner, og det virker da unødvendig med en ekstra bønn etter dåpen».

Gressvik menighet har etter Joh 8,12 er fremsagt følgende dåpspåminnelse og lovprisning:

L: La oss sammen gå livets vei. M: Med samme dåp er vi døpt. L: La oss tjene Kristus og verden. M: Vi er barn av den samme himmelske far. L: Lovet være Gud, vår Herre Jesu Kristi Far... (1 Pet 1,3)

Mange fremhever at dåpspåminnellesleddet til slutt i de tre bønnene ikke oppfattes som dåpspåminnelse, og at dette leddet bryter stilistisk med strukturen i bønner. Dette er tatt til følge i endringene av disse bønnene. Dette medfører at denne bønner får en egen nummerering som et obligatorisk ledd. Fadervår skal også bes (men kan falle bort når det feires nattverd i gudstjenesten) og 1. Pet 1,3 skal fortsatt fremsies til slutt i dåpsliturgien.

Mange høringsinstanser har forslag til språklige justeringer i de tre bønnene. Dette er det tatt hensyn til i det foreliggende forslaget til bønner. Her er det tydeliggjort at den tredje bønner er beregnet på store barn, unge og voksne.